

ANTIM IVIREANUL

OPERE

Studiu introductiv
de Florin Faifer

C U P R I N S

Antim, între realitate și utopie (Studiu introductiv) (<i>Florin Faifer</i>)	5
Tabel cronologic (<i>Editura</i>)	25
Notă asupra ediției (<i>Editura</i>)	27

DIDAHII

Aceasta o am zis când m-am făcut mitropolit	30
Luna lui avgust, 6. Cazanie la Preobrajenia Domnului	34
Cazanie la Adormirea preasfintei Născătoarei de Dumnezeu	38
La Dumineca Vameșului, cuvânt de învățătură	43
Cuvânt de învățătură la Stretenia Domnului nostru Iisus Hristos	47
Cuvânt de învățătură la Dumineca Lăsatului de brânză	51
Cazanie la Vovedenie Bogorodițe, noemvrie 21	55
Luna lui dechemvrie, 6. Cazanie la Sfântul Nicolae	59
Luna lui iunie, 29 de zile. Cazanie la sfinții apostoli Petru și Pavel	66
Cuvânt de învățătură la Bogoiavlenie	71
Cuvânt de învățătură la Preobrajenia Domnului nostru Iisus Hristos	77
Cuvânt de învățătură la sfinții și întocma cu apostolii împăraț Constandin și Elena	84
Cuvânt de Învățătură la Dumineca Florilor	88
Cuvânt de învățătură la Dumineca Lăsatului sec de brânză	93
Cuvânt de învățătură la Dumineca Florilor	99
Cuvânt de învățătură la sfinții și întocma cu apostolii împăraț Constandin și Elena	104
Cuvânt de învățătură la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos	108
Cuvânt de învățătură la Obrezania lui Hristos	112
Cuvânt de învățătură la Adormirea preasfintei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria	114
Învățătură la Sfântul părintele nostru Nicolae	117

Predoslovie la cuvântul de învățătură în Dumineca Florilor	121
Cuvânt de învățătură și de umilință în Dumineca Florilor	122
Cuvânt de învățătură la Preobrazenia Domnului nostru Iisus Hristos	127
Cuvânt de învățătură la octomvrie 26, în zioa sfântului și marelui mucenic Dimitrie, izvorătoriului de mir asupra cutremurului	131
Învățătură la noemvrie 8, în zioa Săborului sfinților îngeri	136
Cuvânt de învățătură în 26 a lunii lui octomvrie, asupra cutremurului și a marelui mucenic Dimitrie, izvorătoriului de mir	143
Cuvânt de învățătură în Dumineca Florilor	149
Cuvânt de învățătură asupra omului mort	152
Învățătură când se face parastas	155
Cuvânt de învățătură în 25 a lunii dechemvrie, la nașterea Domnului nostru Iisus Hristos	156
Cuvânt de învățătură la Dumineca Florilor	162
Învățătură asupra pocăinții	168
Cuvânt de învățătură la pogrebania omului prestăvit	174
Cuvânt de învățătură iară la prestevirea omului	176
Scrisoarea la leat 7220, în luna ghenarie, în 13 zile	178
Duminecă la februarie 3 zile, răspunsul ce am dat a doa oară.	182
Începătură și învățătură pentru ispovedanie	183

CHIPURILE VECHIULUI ȘI NOULUI TESTAMENT

Povestire pre scurt pentru zidirea lui Adam	188
---	-----

ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU TAINA POCĂINȚII

Pentru pocăință în scurt și învățătură de folos	232
Pentru pocăință. Ce lucru iaste și cu ce mijloc să câștigă și cum să să facă partea cea dentâi.	234
Pentru ispovedanie.	236
Pentru facerea canonisirei.	238

A doao parte. În ce chip să cade să fie duhovnicul și cum să ispoveduiască și să îndrepteze pre oameni	238
Ce să cade a întreba duhovnicul pre cel ce să ispoveduiască și cum să înceapă	239

PREFEȚE, DEDICAȚII, POSTFEȚE

Postfața <i>Evangheliei</i> greco-române, tipărită la București, în anul 1693	244
Dedicația <i>Psaltirei</i> românești, tipărită la București, în anul 1694	245
Dedicație la cartea lui Ioan Cariofil, <i>Manual despre câte va nedumeriri</i> , tipărită la Snagov, în anul 1697	246
Prefața <i>Gramaticii</i> slavonești, tipărită la Snagov, în anul 1697	248
Precuvântare la gramatică	249
Dedicația din cartea lui Sevastos Chimenitul, <i>Eortologhion</i> , tipărită în grecește la Snagov, în anul 1701	250
Dedicația din <i>Noul Testament</i> , tipărit la București, în anul 1703.	252
Prefață la <i>Viețile paralele</i> , de Plutarh, tipărite în grecește la București, în anul 1704	253
Dedicația din <i>Ceaslovul</i> tradus de Antim și tipărit la Târgoviște, în anul 1715.	254
Dedicația manuscrisă a lui Antim de pe exemplarele <i>Evangheliei</i> georgiene, tipărită la Tiflis, în anul 1709	256
Prealuminatului și preainălțatului domn Constandin Brâncoveanu Basarab Voevod (preambul la <i>Chipurile Vechiului și Noului Testament</i> , manuscris datat 1 iulie 1709)	257
NOTE ȘI COMENTARII	259
GLOSAR	264
ICONOGRAFIE	269

LBRIS

We know
books

DIDAHII

ACEASTA O AM ZIS CÂND M-AM FĂCUT MITROPOLIT

„Veniți după mine și voi face pre voi păscari de oameni.”

Doftorii cei desăvârșit și înțelepți atunci mai mult măresc lauda meșteșugului lor, nu când cu hier și cu foc luptă patima să o supue, după cum iaste liagia războiului, ce numai când aceia ce pătimește cu apipăeri mângăioase și cu doftorii dulci vor afla leacul bolnavului și cele înfricoșate porunci ale meșteșugului doftoresc să le oprească și oarecare zile cu mâncări doftorești și hrănitoare potolind durerile, să arate pre acela ce pătimește mântuit de boală.

Așa și preaînțeleptul doftor al sufletelor și al trupurilor noastre, împăratul împăraților Hristos, Dumnezeuul nostru, văzând lumea că bolnăvia cu patimile necredinții și să umfla ca o rană cu înșălăciunile cele lumești spre închinăciunea idolilor, au socotit cu multe feliuri de mijloace și au purtat de grijă pentru mântuirea oamenilor și a neamului omenesc, de vreme ce acesta iaste lucrul cel dintâi al bunătății lui, a mântui pre omul din mâinile vrăjmașului și a-l aduce la frumuseția cea dintâi și la vredniciia de la care au căzut pentru păcatul neascultării al strămoșului Adam și nu trimite ploae de foc spre îngrozirea lumii, nici pornește marea ca o oaste împotriva pământului, nici înarmează puterile stihilor împotriva necredinții, ci numai o supune cu blândește și cu minuni și o trage spre dânsul cu faceri de bine și cu cuvinte cerești o preface să se mute de pre dânsa patimile cele sufletești, ce să umfla ca o rană otrăvită.

Și vrând Dumnezeu cuvântul ca să se arate în lume mai nainte, până a nu să intrupa și a să face om, au trimis în lume proroci să propoveduiască la oameni venirea lui cea înfățășată. Și pentru aceasta n-au ales împărați și crai, să facă proroci; n-au luat filosofi și ritori, să trimită propoveduitorii venirii lui; n-au pogorât din ceriu întunerece și mulțime de îngeri, ce are pe lângă dânsul, mii de mii nesocotiți și nenumărați, ci au trimis oameni proști și mai vârtos păstori de oi, ca pre Moisi, ca pre David, ca pre Samuil și toată mulțimea prorocilor, prin mijlocul a cărora au sămănat buna-credință, nu în toată lumea, ci numai la un neam, la jidovi, carii lăcuia într-o parte a pământului, în Iudeia.

Dară de vreme ce Dumnezeu va pre toți oamenii să-i mântuiască și la cunoștința adevărului să vie, căci aceasta iaste mare sete la Dumnezeu a pofti

IRPIS | We know
Hear

și a iubi să se mântuiască oamenii, pentru aceasta nu să odihniia Dumnezeu să fie numai la iidovi buna-credință și celelalte limbi fie lipsite de darul lui. Pentru aceasta au vrut să răsără lumina dumnezeirii lui în toată lumea: și viind împlinirea vremii, după cum zice fericitul Pavel, vrut-au Dumnezeu să vie Fiiul lui, să se nască din muiare, să se facă supt lege, ca pre cei de supt lege să-i răscumpere; s-au făcut om din Născătoarea de Dumnezeu și pururea fecioară Mariia, au petrecut în lume împreună cu oamenii și vrând să tragă limbile la cunoștința dumnezeirii lui și să-i învețe lucruri preaslăvite și poruncă noao și viață cerească, cerca să afle slugi acestor porunci; și n-au căutat cetăț, nu s-au uitat la mulțime de oameni, nu s-au socotit slujba împăraților, s-au scârbit de puteria avuției, au urât biruința ritorilor, nu i-au trebuit limbile filosofilor, nu s-au slujit cu arme, după cum e obiceiul ostașilor, nici cu alte meșterșuguri asemenea acestora, pentru ca să nu aibă putere nimenea din cei necredincioși să zică că au tras la sine Hristos mulțimea cu unele ca acestea, ci numai s-au slujit iară cu mijlocul cu carele au ales pre proroci. Și ce face? Au luat iară propoveditori *Evangeliei* nu păstori, ca pre proroci, ci păscari, și vânători de pește și i-au trimis să propoveduiască lumii bunavestire și le încredințează în mâinile lor și în limbile doftoriiia lumii, zicându-le: „Veniți după mine și voi face pre voi păscari de oameni. Încetați de a vă trudi deasupra mării cei neînsuflețiți. Mutați pentru dragostea mea meșterșugul cel păcăresc pre pământ. Acolea pre dânsul trimiteț și vă întindeț mreșile. Vânaț pentru mine vânatul credinții. Veniț după mine. Urmați-mi mie, ucinicii miei și învățătorii lumii. Lucrați pentru dragostea mea meșterșugul vostru, pentru ceriuri.

Vărsată iaste ca apa mării pre pământ închinăciunea idolească. Zidirea iaste acoperită cu norul a mulți dumnezei. Adâncul necredinții îneca toată lumea; oamenii să cufundă de valurile drăcești. Lumea pute de împuticiunea sângiurilor și să strică cu jirtvele cele stricăcioase. Voiu pune asupra lor ispravnici și doftori, pre voi, pre păscari. Patima aceasta chiiamă meșterșugul vostru. Să slujim cu iarbă mântuitoare zidirea ce iaste în nevoi; veniți după mine”.

Iară ei, lăsând mreșile, merșeră după dânsul. Într-un gând era ceata ucinicilor cu pohta stăpânului; și ca niște oameni drepti și proști de răutate n-au viclenit în mintea lor, nici ș-au prepus în inima lor de acea chiemare; ci ca niște oameni blânzi și făr’ de răutate au mers după dânsul, ca hierul după piatra magnitului și ca părul după chihribariul cel curat. Și cu puteria mântuitoriului Hristos au rușinat pre cei ce i-au văzut și ca pe niște pești, cu mreaja bogosloviei au prins mulțimea și au vânat auzurile noroadelor și au înduplecat inimile tiranilor și sufletele împăraților le-au supus; și au făcut o izbândă și o biruință atâta de frumoasă, cât n-au putut-o face toate împărățiile lumii. Oameni făr’ de arme și nedechisiț de ale oștirii, săraci de avuție, proști de învățătură, slabi de post, blânzi pentru nerăutate au înălțat

nu steaguri de oaste, ci numai crucea, semnul păcii, propoveduind, nu cu sunet de tobe și de surle, ci numai cu neputincioasă limbă și neînvățată, pe Hristos și credința și fulgerând, nu zic, cu fulgerile sabiilor, celor ascuțite, ci numai cu strălucirile unei vieți bune, neumplând pământul de oști, nici să acopere marea de corăbii cu vetrele, ci numai far' de rane, far' de sânge, far' de vătămare, calcă și supune toată păgânătatea, biruiesc iadul, sting înșălăciunea, izgonesc minciuna, întind numele lui Hristos și credința, cât iaste întins pământul și lumea.

Pentru aceia dară nu iaste minune, iubiții miei ascultători și cinstiți și de bun neam boiari, de m-au rânduit și pre mine Dumnezeu și m-au pus, om mic fiind și smerit, păstor mic, la mică turmă, la dumneavoastră, pre carii eu nu vă am, nici vă țiu turmă mică, ci mare și înaltă; mare pentru buna închinăciune și dreapta credință care o păziți curată și nespurcată, fiind încungiurați și îngrădiți între hotarale celor striini de fel și împesurați de atâta nevoi [ce vin] și scârbe ce vin totdeauna, neîncetat, de la cei ce stăpânesc pământul acesta, înaltă pentru buna ascultare și supunerea care arătați de-a pururea cătră beserică și cătră arhieru.

De vreme ce aceste doao întemeiază și întăresc beserica, credința la Dumnezeu și buna ascultare la biserică și măcar că eu am fost mai mic și mai netrebnic decât toți, precum au fost și David mai mic între frați în casa tătâne-său, dară Dumnezeu n-au căutat la micșorarea și netrebnicia mea, nu s-au uitat la sărăciia mea și streinătatea mea, n-au socotit prostiia și neștiința mea, ci au căutat la bogăția și noianul bunătății sale și au acoperit de cătră oameni toate spurcăciunile și făr'delegile mele, carele sunt mai multe decât perii capului meu și decât năsipul mării și m-au înălțat, nevrednic fiind, la această stepenă și mare vrednicie a arhieriei. Și m-au trimis la dumneavoastră să vă fiu păstor, părinte sufletesc, rugător cătră Dumnezeu pentru buna sănătatea și spăsenia dumneavoastră și a cinstitelor dumneavoastră case purtători de grijă la cele ce ar fi spre folosul mântuinții și să vă fiu de mângâiare la scârbele robiei cei vavilonești a lumii aceștia, ca Ieremiia norodului lui Dumnezeu și ca Iosif, al unsprăzecilea fecior al patriarhului Iacov egiptenilor; și dimpreună cu dumneavoastră să pățimesc la toate câte va aduce ceasul și vremea, pentru care lucru am datorie să priveghiez cu osârdie și far' de lene, zioa și noaptea și în tot ceasul, pentru folosul și spăsenia tuturor de obște, învățându-vă și îndreptându-vă cu frica lui Dumnezeu pre calea cea dreaptă.

Și dumneavoastră încă aveți datorie, cele ce veți cunoaște că vă învăț, far' de fățarie și far' de vicleșug, vă îndemn să le priimiți și să le faceți, pentru folosul cel sufletesc al dumneavoastră și să vă supuneți ascultării; că acea ascultare ce o faceți mie, o faceți lui Hristos. Că zice la 10 capete ale Lucăi: „Cel ce ascultă pre voi, pre mine ascultă și cel ce să leapădă de voi să leapădă

de mine și cel ce se leapădă de mine, să leapădă de cel [cel] ce m-au trimis pre mine”. Așijderea zice și fericitul Pavel, la 13 capete către ovrei: „Fraților, plecați-vă povățuitorilor voștri și vă cuceriți lor, că ei priveghiază pentru sufletele voastre cum ar fi să dea cuvânt ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând, că nu iaste de folos voao aceasta”.

Și mă rog bunătății lui și iubirii sale de oameni să-mi lumineze mintea ca să poci propovedui cuvântul adevărului și să-mi întărească inima întru frica lui, ca să pociu păstori cuvântătoarea turma lui cea aleasă, care o au răscumpărat, cu preascump sângele său, din mâna vrăjmașului, după cum adeverează Petru apostolul zicând: „...Știind că nu cu <lucruri> putrede, cu argint sau cu aur v-ați răscumpărat din cea deșartă viață a voastră, ce era dată de la părinți, ci cu cinstit sânge ca a unui miel fără de prihană și nespurcat Hristos”.

Iar Dumnezeu cel mare și înalt, carele iaste închinat de toate făpturile, izvorul preaițelepciunii, adâncul cel neurnat al bunătății întru adevărat și adâncimea cea nehotărâtă a bunii îndurări, însuși ca un stăpân și iubitoriu de oameni, să trimiță darul Duhului Sfânt pre cinstit și cel de Dumnezeu încununat cap al prealuminatului domnului și al nostru de obște de mult bine făcător, Io Costandin Basarab voevod și să-l blagoslovească dintru înălțimea lăcașului său, ca pe Avraam, înmulțindu-i seminția din neam în neam și să-l păzească cu întreagă sănătate și cu lină pace, până la adânci bătrânețe la preainălțat scaunul mării-sale, dimpreună cu toată luminată casa mării-sale. Mâna cea tare și puternică și brațul cel înalt al preainălțatului Dumnezeu să supue pre toți vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți podnojie picioarilor mării-sale; și să vă întărească și pe dumneavoastră, de la mic până la mare, împreună cu toți ai dumneavoastră, întru credința cea bună și dreaptă, întru cunoștința adevărului și întru nădejdea vieții cei de veci, care iaste făgăduită de nemincinosul Dumnezeu mai nainte de vremile vecilor, aleșilor lui și să vă povățuiască la tot lucrul cel bun și de folos, spre plăcerea lui, ferindu-vă în toată vremea și în tot ceasul și în tot locul, de vicleșugurile diavolului să vă îngrădească cu sfinții îngerii săi și să vă înarmeze cu arma dreptății și să vă dăruiască pacea lui cea ce covârșăște toată mintea, ca să petreceți viață cinstit și curată, cu pace și cu sănătate; să păzească inimile voastre și gândurile voastre în Hristos Iisus, după cum zice Pavel, ca să faceți câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume și laudate, cu rugăciunile și cu blagoslovenia preasfințiților arhieri și întru Hristos iubiți frați și de-a tocma slujitori. Și după petrecania vieții aceștia să ne învrednicească pre noi [pre noi] pre tot Dumnezeu cel milostiv la împărăția ceriului, ca să auzim fieștecarele din noi glasul acela: „Slugă bună și credincioasă, preste puțin ai fost credincios, pre mai multe te voiu pune. Intră întru bucuria Domnului”.

„Luat-au Iisus pre Petru și pre Iacov și pre Ioann, fratele lui și i-au suit pre dânsii într-un munte înalt deosebi și s-au schimbat fața înaintea lor.”

Cuvintele acestea sunt ale sfintei *Evanghelii*, dintru carele avem să înțelegem de preaslăvita schimbarea feții a domnului nostru Iisus Hristos, ce s-au făcut în muntele Thavorului. Că vrând ca să arate mărirea sa ucenicilor săi și noao, mai nainte cu puținel, zice *Evanghelia* cum că umblând Iisus în părțile Chesariei lui Filip, întreba pre ucenicii săi zicând: „Cine îmi zic mie oamenii a fi?” Iar Petru apostolul din descoperirea părintelui ceresc dintre toate celelalte vorbe ale ucenicilor i-au zis cum că iaste fiul lui Dumnezeu celui viu și cu acest mijloc descoperind tuturor mărirea sa cea mare, ocară patimii sale ucenicilor săi celor întăriți întru această credință o au arătat zicând că i să cade lui a merge în Ierusalim și multe a păți de <la> bătrâni și de la arhieriei și de <la> cărturari și a să omori și a treia zi a învia din morți.

Care cuvinte auzindu-le Petru și fiind încă cu cunoștința trupească și necunoscând mărirea ce era să vie dintru ocară patimilor, s-au nevoit ca să întoarcă pre Domnul de la acest gând, zicând: „Departă de tine, Doamne, să nu-ț fie ție acestia”. Căruia Domnul îi zise: „Du-te denapoia mea, satano. Sminteală-mi ești, că nu gândești cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele omenesti”. Cu care cuvinte dojmănia Domnul gândul cel trupesc ce era înrădăcinat cu greșala păcatului celui de obște, în mintea oamenilor și zice cum că-i iaste sminteală, nu ca doară ar păți el sminteală, ci pentru că cu acele cuvinte îl oprii pre el Petru de la lucrarea mântuirii noastre, dintru care cuvinte putem cunoaște dragostea cea fierbinte a lui Dumnezeu care are cătră neamul omenesc, că pentru fierbințeala dragostei aceștia și-au schimbat fața înaintea ucenicilor, pentru ca să-i întărească pre dânsii mai mult în credință și să nu să smintească văzând pre dascălul lor pătimind pre cruce.

Drept aceia lasă astăz de strălucește întru dânsul lumina aceia a mării, care luminează va străluci și în trupurile sfinților lui, când vor lua cununa cea desăvârșită a bucuriei lor, întru care luminează toată făptura omenească, cea din afară, atâta s-au schimbat cât obrazul lui strălucia ca soarele și veșmintele lui era albe ca zăpada. Iară asămănarea aceasta a obrazului cu soarele și a veșmintelor cu zăpada, nu doară pentru aceia să asămânează cum că nu ar fi strălucit obrazul lui decât soarele, sau veșmintele lui nu ar fi fost mai albe decât zăpada, ci pentru că aici, în lume, nu avem noi alt nimic mai strălucitor și mai luminat decât soarele sau mai alb decât zăpada. Că pentru trupurile sfinților însuși Domnul zice la 13 capete ale lui Mathei, că vor străluci ca soarele întru împărăția părintelui lor (carii sunt pre lângă Hristos ca niște stele) carii iau lumina lor de la acest soare al dreptății, că de

asemenează Hristos pre lângă toți sfinții lui ca un soare pre lângă stele, și de vor străluci sfinții ca soarele, cu cât mai vârtos va străluci soarele acesta al dreptății. Și lumina aceasta, ochii cei slabi ai ucenicilor nu-i smintia, ci mai vârtos, cu o bucurie oarecare, dumnezeiască, îi veselii. Și nu numai lumina aceasta strălucia în obrazul lui Hristos, ce și o frumusețe oarecare și podoabă nespuse să arăta întru dânsul, atâta cât de s-ar aduna într-un loc toată frumusețea și toată podoaba și cea pământească și cea cerească, nici într-un chip n-ar putea ca să veselească ochii și inimile celor ce ar privi spre dânsa, precum au veselit lumina aceia ochii ucenicilor lui Hristos.

Și această bucurie, preste fire a ucenicilor lui Hristos nu din strălucirea luminii, ci mai mult din luminata frumusețe a mântuitorului să făcea, pentru care lucru putem cunoaște bunătatea și dragostea lui cea mare că, cu această mărire putea totdeauna să strălucească, iar el din buna voia sa pentru noi au închis razele strălucirii sale, ca să poată răbda durori amară pentru noi și pentru păcatele noastre, ca să poată face răsplătire măririi cei dumnezești.

Deci, cine va fi acela carele va socoti acestia și nu să va aprinde cu totul de dragostia mântuitorului acestuia? Și cine nu să va minuna de puterea lui cea nespuse care totdeauna ar fi putut ca să strălucească cu această mărire? Și cine nu va iubi o bunătate ca aceasta, pentru care (o, minune!) au gonit de la sine o mărire ca aceasta, ca să poată săvârși mântuirea noastră? Că mai mare minune au fost a închide o mărire ca aceasta, strălucitoare decât a străluci cu dânsa de-a pururea. Și nu numai singură mărirea lui Hristos veselii ochii ucenicilor, ce și a lui Moisi <și> a lui Ilie, carii, împreună cu Domnul să arătase a fi cuprinși de lumina și de mărirea aceia. Că precum nu era slobod înaintea împăratului Artaxerx a intra cineva îmbrăcat în sac, așa nu s-au cuvenit nici înaintea împăratului celui vecinic a sta slugile lui, fără numai a fi îmbrăcați în lumină și în strălucire; că aceștia era din toți părinții legii vechi mai aleși și mai mari; că unul era nomothetis, adică puitoriu de lege, iară celalalt era zilotis, adică întăritori aceștii legi. Și pre aceștea au vrut Domnul să se arate cu dânsul, pentru ca din lege și din proroci să ia mărturisire omenirea lui.

Oare ce gură ar putea grăi, ca să adevereze cu ce bucurie și veselie s-au umplut acei doi luminați proroci, când pre Domnul și mântuitorul lor, de carele multe prorocise, nu numai în trup, ci și în mărire și în strălucire îmbrăcat l-au văzut? Că de vreme ce s-au învrednicit aceștea a-l vedea și a-l auzi pre domnul Iisus, de care ei de mult doriia ca să-l vază și nu numai ei ce și toate neamurile, cu ce gură va putea neștine să grăiască cu adevărat bucuriia lor și mai vârtos că, dintr-atâtea părinți și proroci ai legii vechi, numai ei s-au învrednicit a vedea o mărire ca aceasta? Și de s-au bucurat Simeon bătrânul atâta, văzând pre mântuitorul Hristos, numai în scutece mișcând, cât moartea care alt lucru mai groaznic nu poate fi, cu ochii veseli o privia, dară aceștea carii pre aceștaș domnu întru mărire strălucind l-au văzut, ce

vor fi făcut și cu ce bucurie să vor fi bucurat și cu ce veselie să vor fi veselit? Încă și sufletele acelia care era închise în sânul lui Avraam, întorcându-se Moisi și spuindu-le lor celia ce au văzut, cunoscându-ș ei a fi aproape zioa mântuirii și a răscumpărării lor, cu ce dragoste vor fi așteptat?

Iară de vreme ce aceștia toate sunt puse peste înțelegere, cu o tăcere oarecare, blândă și cu o dragoste, cu credință trebuie să le cinstim și să le mărim. Cuvios și trebuincios lucru socotesc a fi, ca să știm la această preaslăvită mărire, acești luminați proroci, ce cuvinte vor fi vorbit cu Domnul? Că înălțimea fețelor, înălțat lucru, oarece întreba și veselii mării, vesel oarece și frumos lucru poftiia. Că așa vedem ce să face și la mesele și ospetele celor mari, că sunt toate voioase și vesele, mâncările, băuturile, vorbele, jocurile și cântările: nimic nu iaste de jale sau de întristăciune, ci toate de bucurie și de desfătare.

Cine iaste, dară, acela acum, carele să poată spune mărirea zilei aceștia, desăvârșit și precum să cade? Că tot ce au fost mai slăvit în legia veche și în cea noao, în ceriu și pre pământ, la arătare a eșit, căci acolo au fost mai-marii prorocilor, ai legii vechi și mai-marii apostolilor ai legii noao; din ceriu sfânta troiță s-au vădit și de pre pământ preasfânta omenire a lui Hristos s-au arătat. Și la această veselie, mare și preaslăvită, mai mult decât trei apostoli, carii au fost mai iubiți, n-au fost chemați.

Să vedem dară și vorba cea de veselie ce au fost. Vorbiia, zice Luca, la 9 capete pentru patimile Domnului, carele era să le împlinească în Ierusalim; adică vorbia pentru patime, pentru moarte, pentru îngropare, pentru cruce, pentru legături, pentru scuipări, pentru palme, pentru ocări și pentru bătăile carele era ca să le împlinească în Ierusalim. Deci, dară, au acestia sunt cuvintele cele mari și de veselie, carele să cuveniia să se grăiască la o veselie ca aceasta? Acest fel de vorbă era să se amestece la o bucurie ca aceasta?

Tocma aceasta iaste, că nu trebuie socotită această vorbă, după socoteala lui Petru, pământește, ci după socoteala lui Hristos, care au urât cele pământești înaintea căruia nimic mai vrednic nu era decât pentru mărirea lui a răbda patemi și ocări; că mai-marele judecătoriu lumii, Dumnezeu, pentru ca să slobozească neamul omenesc, din robii diavolului, acest preț de răscumpărare mai vârtos au pohtit de la răscumpărătoriu neamului omenesc, ca să jărtvească el pentru om, cu moarte amară și plină de ocări, care dar și jărtvă atât au fost de iubită înaintea lui, cât pentru această jărtvă au ertat toate greșalele din toți vecii cei trecuți și ușile ceriului, cele până atunci încuiate celor răscumpărați, le-au deschis și lumea au întors-o întru mila sa cea veche. Că mai mult l-au îmblânzit și l-au milostivit această jărtvă singură, decât precum îl mâniase răutățile și fără legile tuturor oamenilor dintru care putem cunoaște și putem înțelege că vorba aceasta au fost foarte vrednică unii măriri ca aceia. Că ce lucru

URBIS | We know books
iaste mai iubit robului, decât slobozirea lui? Și ce iaste mai drag streinului, decât întoarcerea la moșia sa?

Fiind, drept aceia, înstreinați Moisi și Ilie de atâta vreme de moșia lor de care foarte doriia, ce ar fi putut grăi mai cu dragoste și mai cu dulceață, decât pentru moartea preotului acestui mare, pentru care moarte să da streinilor întoarcere la moșia lor? Așijderea și Domnul, ce fel de vorbă ar fi avut mai iubită, decât vorba mântuirii și a răscumpărării lumii? Că atâta doriia de păharul acesta a-l bea, cât acea puțină vreme ce mai era să treacă până a-l bea, îi părea că sunt mii de ani. Căci cu setia acestui păhar să lucra mântuirea sufletelor omenеști, răscumpărarea lumii, stricarea puterii diavolului, înmulțirea credinții, ertăciunea păcatelor și slobozirea sufletelor. Și atâta să bucura de acestia cât în locul bucuriei ce era înaintea lui, răbda crucea de-l muncia și bătăile de-l căznia și spinii de-l încrunta și durorile sufletului de-l chinuia, de care chinuri asuda sudorile cele crunte, negândind nimica de rușine. Că de au părut lui Iacov puțin 7 ani a sluji pentru Rahila, logodnica lui, de dragostea ce avea cătră dânsa, dară unui iubitoriu mare ca acesta, cum nu i-ar fi părut puține muncile și caznele, cu care iubita lui logodnică o răscumpăra și o curăția pre dânsa cu scăldarea neprețuitului său sânge și foarte frumoasă, fără de nicio hulă și întinăciune o făcea.

Drept aceia nu i-au putut fi mai iubit și mai dulce decât a vorbi de lucrul acela, de carele el mult înseta. Cunoască, dară, acum fieștecarele dintru noi pohta cea nespusă, bunătatea cea negrăită, mila cea bogată și dragostea cea desăvârșită a iubitorului de oameni Dumnezeu, cu câtă sete au priimit (nu pentru sine, ci pentru noi, viermii cei lepădați) atâtea ostenele, durori, patime și moarte.

Dară noi, acum, căci să nu priimim pentru dragostea lui și pentru binele ce ne-au făcut vreo scârbă, măcar cât de mică? Însă vorbindu-se acestia și gătindu-se Moisi și Ilie ca să se ducă, iară Petru ca să nu să lipsească de o frumoșețe și de o dulceață strălucitoare ca aceasta, zise: „Doamne, bine iaste noao a fi aici; de vei vrea, să facem trei colibi, ție una și lui Moisi una și una lui Ilie”, neștiind ce zice; că niciun lucru lumesc nu-ș aducea aminte, nici de mâncare, nici de băutură, nici de viață, nici de moarte, ci toate lucrurile, încă și de sine uitându-ș fiind ca și un beat de dragostea acei frumoșeți, numai de aceia înseta, numai aceia poftia și numai întru aceia a petrece de pururea să nevoia. Iară încăși luând seama vorbeii și a poștei lui Petru o aflăm să fie supusă voii dumnezeiești; că au zis: de vei vrea, să facem aici trei colibi, adevă de vei nărați.

După aceasta zice: „Că încă grăind el, iată nor luminat umbri pre ei și iată glas din nor grăind: «Acesta iaste fiiul mieu cel iubit, întru carele bine am voit, pre acesta-l ascultați. Și tot cela ce poștește ca să placă mie, prin credință și prin dragoste să fie una cu dânsul; că așa, cu dânsul și printr-însul să fie plăcut mie. Și pre acesta ascultați, că va deschide voao cale

de mântuire și cu crucea va face voao scară spre împărăția ceriului. Pre acesta ascultați, că el iaste calea și viața și dreptatea, el iaste cuvântul meu și înțelepciunea mea; pre dânsul, drept aceia, ascultați, iară nu pre lume, nici înșălăciunile șarpelui celui de demult, nici îndâmnurile trupului, nici cuvintele fariseului, socotind strălucirea și mărirea luminii care era întru dânsul și în Moisi și în Ilie și alte minuni, toate câte ați văzut în loc de mărturie»”.

Și iarăși zice că, auzind ucenicii, căzură pre fața lor și să temură foarte. De au adus cuvântul acest dulce și mângâitoriu al lui Dumnezeu atâta frică, dară groaza judecătoriaului ce va face? De îngrozește așa îndemnarea a ținea legia, dară când va lua seama pentru lenevire celor ce n-au împlinit legia ce va lucra? Și oare pentru ce la o veselie ca aceasta, întru care vrea să arate Domnul mărirea și frumoseția sa, au adus ucenicilor săi frica aceasta? Cu adevărat nu iaste alta fără numai ca să ne învețe pre noi aceia ce iaste scris la al doilea *Psalom*: „Sluiți Domnului cu frică și vă bucurați lui cu cutremur”. Că să cuvine omului a să bucura de o bunătate mare și a să teme și a să cutremura de o mărire mare.

Cuvâindu-se, drept aceia acestia amândoa lui Dumnezeu de-a pururea întru toate laudele și măririle lui, trebuiaște să le avem și să cerem ajutoriul și mila lui cea bogată. Că fără de mila lui nimic spre mântuirea sufletelor noastre nu vom putea face; că însuș cu nemincioasa gura lui zice: „Fără de mine nimic nu puteți să faceți”. Și de vreme ce fără dânsul nu putem nimica, iară lui trebuie să-i zicem cu căldură, dintru adâncul inimii, să ne miluiască după marea mila sa și după mulțimea îndurărilor sale și să ne descopere ochii sufletului și ai trupului, ca să putem pricepe minunile sale; să scoată din trupurile noastre, ceste de carne, inimile cele de piatră și să ne dea inimă de trup ca să ne temem de dânsul și să ne rușim de poruncile lui. Să ne lumineze inimile noastre ca și ale apostolilor, să ne întărească de pururea asupra vrăjmașilor noștri celor văzuți și nevăzuți, să ne îndrepteze pre calea poruncilor sale și să ne dea sfârșit bun, ca de pururea să fie mărit și proslăvit în vecii vecilor. Amin.

CAZANIE LA ADORMIREA PREASFINTEI NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU

Pohta și dragostea ce văz la această cinstită și sfântă adunare mă în-deamnă și neștiind a vorbi, măcar că vorba mea nu iaste vrednică niciodată ca să îndulcească cu vreun mijloc auzirile ascultătorilor, iar încăș domnul Hristos, carele au săturat cu 5 pâini 5.000 de suflete și au îndreptat sărăcia și neputința ucenicilor lui cu bogăția darului său, același și înaintea dragostei voastre, prin mijlocul vorbelor mele cele neritorice va întinde masă duhovnicească.

De multe ori au stătut în socoteala mea, că doară aş putea afla ceva nou să zic într-o cinstea şi lauda preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea fecioarei Mariei, dară n-am putut afla nimica. Nu doară că nu sunt cuvinte multe şi de multe feliuri de vorbe a să grăi într-o lauda mărireii ei, ci pentru că fiind mintea mea turburată de norul neştiinţii şi mai vârtos întunecată de socoteala dumnezeieştilor şi prealuminatelor ei daruri, îmi înfruntez şi-mi ticăloşesc nevrednicia şi neştiinţa învăţăturii mele. Că de vreme ce cei învăţaţi şi pedepsiţi într-o bunătăţ stau de să miră de mărirea ei, dară eu, cel neînvăţat şi departe de toate bunătăţile, ce voi face?

Drept aceia dară, îmi caut şi fără de voia mea a conţeni de a mai iscodi să aflu înălţimea fecioriei ei, într-o care acu anevoe să sue gândurile omeneşti şi adâncimea darurilor ei, carele nu să pot vedea lesne nici cu ochii îngereşti, ci numai cu acel titluş ce i s-au dat mai nainte de toţi vecii de la părintele cel fără de început şi vecinicul Dumnezeu, prin mijlocul îngerului Gavriil. Acela şi eu cu cucerie şi cu multă frică îl voi zice, într-o lauda şi cinstea ei: „Bucură-te cea ce eşti plină de dar, Domnul e cu tine”. Că mai mare şi mai lăudat şi mai cinstit titluş decât acesta nu s-au dat din veci, nimănui, nici să va da până în veci, fără numai ei; că au aflat har înaintea lui Dumnezeu, care n-au aflat alta niciodată, după cum i-au zis îngerul. Iară de să va şi afla şi vreun (periergos), adecă prepuitoriu să zică cum că aceste cuvinte, de nu cu acest mijloc, iar într-alt chip s-au zis şi la alţii, precum să vede în multe locuri ale *Sfintei Scripturi*, că întâi la al patrulea cap al Facerii zice pentru Avel: „Că căută Dumnezeu asupra lui şi asupra darurilor lui”; pentru Enoh: „Şi fu, zice, bine plăcut lui Dumnezeu şi nu să afla pentru că l-au mutat pre dânsul”; pentru Noe: „Că au aflat har înaintea domnului Dumnezeu şi-l păzi de potop”; pentru Avraam: „Că crezu, zice, pre Dumnezeu şi i să socoti lui într-o dreptate şi-l făcu părinte a multe neamuri”; pentru Iosif: „Că era Domnul cu dânsul şi vărsă asupra-i milă şi-i dede lui har”; pentru Moisi, că i-au zis: „Şi cuvântul acesta carele ai zis tu şi-l voi face pentru că ai aflat har înaintea mea şi te ştiu decât pre toţi”; pentru David, că i-au zis: „Aflat-am om după pofa inimii mele, pre fiul lui Iese, carele va împlini toate cererile mele”.

Şi pentru ca să nu mai lungesc cu vorba, tuturor prorocilor şi tuturor sfinţilor şi celor mai nainte de lege şi celor după lege li s-au zis cuvinte de bucurie, prin mijlocul îngerilor şi li s-au dat de la Dumnezeu dar şi milă, însă acoperit.

Iară sfintei Fecioarei s-au dat cuvântul bucuriei ceii adevărate, care iaste mai presus decât toată mintea, în slavă şi în cinste mai veselitoare, covârşind pre toţi cu darul şi cu mila „Bucură-te cea ce eşti plină de dar. Domnul e cu tine”. Şi nu numai pentru bucuria aceasta ce i s-au dat să fereceşte de toate neamurile, ce şi pentru numele ei cel preacinstit ce i s-au dăruit, de să